

İŞÇİNİN SESİ

ÇEK-AL

Bütün ülkelerin
proleterleri birleşin!

Karkerên hemû welatan yekbin!

5(1). Kongre'nin yolundan

komünist partisiyle silahlan!

Yıl:12, Sayı:291, 23 Eylül 1985

Dünya oportünistleri, Güney Afrika devrimiyle eylemli, gerçek bir militan dayanışma çağıracıklarına, "Mandela'ya özgürlük", "ANC'ye özgürlük" diye bağışmaya başladılar. İşçi sınıfının ana sorunu legal partiye vb. kavuşmak değil iktidarı ele geçirmektir. Nitekim Mandela, Botha'nın "özgürlük" ikramını yiğitçe reddetmiş, "benim özgürlüğüm halkımın özgürlüğünden ayrılmaz" diyerek halkın davasını öne çıkarmıştır. Mandela'nın dediği gibi, Güney Afrika devriminin burjuvaziyle "görüşebileceği" tek konu vardır:
İktidarın siyah çoğunluğa devri!

Dün Nikaragua Bugün Güney Afrika Yarın Türkiye

Cemile Çakmak

Biz bu yazıda, başlığın bugününü ele alacağız.

Zambia Cumhurbaşkanı Kenneth Kaunda, *Time* dergisinin yaptığı bir röportajda, Güney Afrika'da yaklaşmakta olan patlamanın yanında Fransız Devrimi bir okulun pazar pikniği gibi kalacaktır demiş.

Gerçekten de Güney Afrika'dan devrimci enerji fışkırıyor. Bu enerjiyi boğmak için her yol deniyor ama ne baskılar, ne reformlar bu enerjiyi boğamıyor, tam tersine daha da güçlendiriyor. Olaylar, ayaklanmalar, boykotlar tırmanıyor ve yayılıyor.

Ayaklanmalar - çatışmalar

Soweto, Mamelodi ve Cape'de yüzbinlerce ilkokul, ortaokul ve lise öğrencisinin boykotları sürdü. Bunun üzerine hükümet yine orduyu öğrencilerin üzerine saldı. Soweto'da 900'e yakın öğrenciyi tutukladı. Papazların araya girmesiyle 13 yaşından küçük tutuklular serbest bırakıldılar. Ayrıca birlik komutanı, 10 yaşından küçükleri bir daha tutuklamaya "söz verdi"! Cape'de ise çatışmalarda üç kişi öldü, 26 kişi yaralandı. Bu arada Mamelodi'de 175 okul, Cape'de ise 454 okul kapatıldı. Soweto'da okullar zaten kapatılmıştı.

Birleşik Demokratik Cephe UDF 4 Eylül'de Mandela'nın bulunduğu Pollsmoor Cezaevine bir yürüyüş düzenlemişti. Yürüyüşten birkaç gün önce Güney Afrika Öğrenciler Kongresi yasaklandı ve UDF'nin önde gelenlerinden melez papaz Allan Boesak, ayrıca UDF'ye bağlı çeşitli örgütlerin 27 yöneticisi tutuklandı. Boesak, Afrikaner yöneticilere "Adolf Hitler'in manevi çocukları" diyerek, "üzerimize koca bir baskı aygıtı sürecekler ama yürüyüş yine de yapılacak" diyerek zaten rejimi çok kızdırmıştı.

Güney Afrika'dan fışkıran devrimci enerjinin önemli bir göstergesi de, liderlerin tutuklanmasıyla çok sayıda yerel devrimci liderin hemen onların yerini doldurmasıdır. *Economist*'in deyişiyle "bu sürecin sonu yok gibi görünüyor" ve bu nedenle de başlar

tutuklansa da "başsız gövde vurmaya devam ediyor." (*Economist*, 31 Ağustos - 6 Eylül, s. 15-16)

Nitekim tutuklamalar eylemi durduramadı. Yürüyüş Cape Town'dan başlayıp, 20 mil uzaklıktaki Pollsmoor Cezaevi'nde son bulacaktı. Ordu ve polis birlikleri zırlı araçlarıyla yolları kestiler, yürüyüşçülerin toplandıkları yerlere saldırdılar. Athlone Stadyumu yakınlarında büyük çatışmalar çıktı. Başka bir yürüyüş kolu bir mil ilerlemişti ki orada ve ayrıca çevre semtlerde de çatışmalar oldu. Cape Town Üniversitesi öğrencileri Botha'nın evinin olduğu bölgede olaylar çıkardılar.

Yürüyüşçüler Pollsmoor'a varamadılar ama bu nedenle de bölgede ayaklanmalar başladı ve bir hafta sürdü. Bu süre içinde 31 kişi can verdi.

Yürüyüşçülerin Mandela'ya iletmek istedikleri ama elden iletemedikleri mesajı, tutuklanan Boesak'ın karısı yürüyüş günü akşamı, yasa dışı bir basın toplantısıyla duyurdu:

"Baskı ve zulmün duvarları çatlama-tadır. Bizim lider kabul ettiklerimiz mahpus olduğu sürece, sokaklarda ancak isyan olabilir."

Bu olaylarda can verenlerin biri de üç aylık bir bebektir. Can veren 31 kişiden 8'inin cenazesi Guguletu'da yapıldı. Ordu ve polis başka bölgelerden katılımı engellediği halde, cenaze büyük bir eyleme dönüştü ve 30.000 kişinin katıldığı bu eylemde, üstünde Mandela'nın resmi olan bayraklar açıldı, ANC Başkanı Tombo'dan makineli tüfek isteyen pankartlar taşındı. Tabutlar da ANC bayraklarına sarılıydı.

Bu arada, ilk kez olarak siyahlar ve melezler Cape yakınlarında Kraaifontein adlı bir beyaz semte saldırdılar. Evlere taş, Molotof kokteyli vb. atıldı. Beyazlar silahlı oldukları için ateş ettiler. Bu fayda etmedi. Polis ve ordu birlikleri geldi. Kraaifontein ve civar semtlerde polis ve orduyla sokak çatışmaları oldu. Aynı sıralarda başka yerlerde de ayaklanmalar olduğu için polis ve ordunun hepsine birden yetişemediği açıklandı. Çatışmalar çok uzun sürdü ve semt savaş alanına döndü. Bu semtin 400 kilometre ötesinde

Doğu Londra'nın beyazların oturduğu Amalinda semtinde de benzeri olayların olduğu söyleniyor. Bu olaylar beyaz semtlere saldırı zincirinin ilk halkalarıdır ve çok önemlidir. Nitekim beyazlar arasında büyük bir ürküntü yaratmıştır.

Çeşitli bölgelerde ayaklanmalar, protestolar, çatışmalar sürüyor. Yine Cape yakınlarında, komşusunu ziyarete gitmiş bir adamı polis durup dururken vurunca semt halkı ayaklandı. Bu sırada 10 yaşında bir çocuğun sol yumruğunu kaldırması üzerine kızan polis çocuğu öldürdü. Bunun üzerine ayaklanma daha da yayıldı ve Cape Town çapında, yüzde 100'e yakın katılımın sağlandığı bir genel grev-boycot yapıldı.

Her gün, her an şurada burada ayaklanma, çatışma oluyor. Pasifist, reformist savaşım biçimlerini savunanlar bile, bir yandan işler kendi yollarından ilerlesin diye çabalarlarken, öte yandan da yığınların gerisinde kalıp liderliği elden kaçırmamak için artık silahlı savaşımın başka yol olmadığını açıkça belirtmek zorunda kalıyorlar.

Madenciler grevi

Madenciler grevi, görüşmelerin yeniden başlaması üzerine ertelenmişti. Görüşmelerde sendika yeni bir öneriyle gitmişti. Sendika üyelerinin %80'ini çalıştıran dev Anglo-Amerikan şirketi bu öneriyi kabul etti. Ancak öteki üç ana şirket öneriyi kabul etmediler. Bunun üzerine, sendika bu üç şirketin üç madeninde Eylül başında grev kararı aldı.

Grev, sendikayı da şaşırtan bir biçimde, bu üç şirketin yalnızca üç madeninde değil, işçilerin sendikaya üye olmadığı öteki dört madeninde de başladı. Böylece 30 bini aşkın işçi greve çıktı. Ancak, şirketler grevcileri işten atmaya, kaldıkları yurtlardan çıkarmaya ve yurtlarda yemek vermemeye, suları kesmeye başladılar. Kendi özel güvenlik görevlilerini ve polisi, orduyu grevcilerin üzerine salmaya başladılar. 1 Eylül'den 3 Eylül'e kadar, üç günde, 35 madenci tutuklandı, 14 madenci yaralandı ve yüzlerce de işten atıldı.

Bunun üzerine sendika "yasal grevler-

de grevcilerin işten atılmasına" karşı dava açtı ve grevi, davanın sonucu belli olana dek erteledi. Ancak sendikası işçilerin de greve çıkmaları, üç madende grevi yasa dışında bıraktığı için, dava bu üç madenden atılan işçileri etkilemeyecek. Bu nedenle bir yandan da sendika atılan işçilerin işe geri alınması için görüşmeleri sürdürüyor.

Sendikanın yayınladığı bildiri de belirtildiği gibi, grev ve görüşmeler boyunca şirketler son derece kalleşçe davrandılar. Grevcileri işten atmayacaklarını söylediler, attılar. Yurtlarda yemek çıkacağını söylediler, çıkarmadılar.

Sendika hem davanın ve görüşmelerin sonuçlarını bekliyor, hem greve çıkmış sendikası işçileri örgütüyor, hem de şirketlerin kalleşliğini de dikkate alan hazırlıklar yapıyor. Bunların sonuçlarına göre, yeniden greve çıkma durumu olabilir. Ancak Güney Afrika'da maden grevleri çok önemli olaylar olduğu ve büyük çatışmalar anlamına geldiği için, ayrıca önümüzdeki günler işçilerden çok büyük özveriler beklediği için olsa gerek, sendika *şimdilik* geri çekilmeyi yeğledi. Sınıf savaşı bu. Geri çekilme de, ileri atılma da olur. Önemli olan hepsinin sonul zafere yaramasıdır.

Yönetici sınıfta çatlak

Bugüne kadar gerek 1960 Sharpeville olaylarında, gerekse 1976 Soweto olaylarında olsun beyaz egemen sınıf başkaldıran halkın karşısına bir bütün olarak çıkabilmişti. Bugün durum çok farklıdır ve giderek de farklılaşmaktadır.

Ülkedeki derin kamplaşma egemen sınıf arasında da yansımıştır. Bir yandan Botha'nın partisinin de sağında duran Muhafazakarlar ve faşistler güçlenmektedir. Yapılan anketlere göre bu sağ uçtakiler beyazlardan aldıkları desteği hızla arttırıyorlar. Dört yerde ara seçim yaklaştığı için Botha bunlara oy kaybetmenin korkusuyla, daha "sert" görünmek zorunluluğunu hissediyor. Bu "hisle", uluslararası burjuvazinin en önemli kesimlerinin burjuva sınıf çıkarları açısından "gaf" olarak nitelediği ama sağ ucun "yeterince sert" bulmadığı bazı adımlar

Güney Afrika madencileri en büyük özveriye, devrime hazırlanıyorlar.

atıyor.

Botha bu tür adımlar attıkça bu kez, yine beyazlar arasında örgütlü olan ve göreceli olarak kendi solunda kalan parti ve kesimlerle çelişkiye düşüyor. Hem sağ uca yaranamıyor, hem solunda kalanlar tarafından "yeterince yumuşak" bulunmuyor.

Liberaller, Botha'yı "daha reformcu" olması için uyardılar ama Botha bu isteğe uyamayınca, önce Mandela'yla görüşeceklerini ve ulusal bir konferans önereceklerini açıkladılar. Mandela'nın buna yanıtını Winnie Mandela iletti ve "işler ulusal konferans düzeyini çoktan geride bıraktı" dedi.

Mandela'dan ekmek çıkmayacağını anlayan liberaller aynı öneriyle Zulu şefi Buthelezi'ye gittiler ve şimdi onunla Botha'ya karşı bir pakt imzaladılar. Böylece sol liberal siyah ve sağ liberal beyaz siyasal güçler elele verdiler, Botha'yı "yeterince reformist" olmakla suçluyorlar.

Öte yandan, Güney Afrika'nın uluslararası finans kapitalle bağlı büyük işadamları da Botha'ya "karşı" saflara geçtiler. ABD'nin, AET'nin de istekleri doğrultusunda, "siyahlarla pazarlık" siyasetine aktif bir başlangıç yaptılar. Lusaka'ya giderek ANC yöneticileriyle görüştüler. Amaçlarının "sondaj" olduğunu açıkladılar.

Görüşmenin olacağı haberi gazetelerde yazılırken, Botha'nın da gizli den onay verdiği belirtilmişti. Bunun üzerine, kendi desteğini sağındakilere kaptırma korkusuna kapılan Botha hop oturdu, hop kalktı. Kendisinin böyle birşeyi onaylamadığını, bunun sadakatsizlik örneği olduğunu vb. sağlırlara bile duyurdu.

İşadamları ANC ile görüştüktan sonra görüşmenin çok yararlı olduğunu, ANC'nin konumu hakkında ilk elden bilgi sağladıklarını belirttiler.

Ülkedeki şiddetli sınıf savaşımı, egemen sınıf içinde beliren çatlaklar, yavaştan, Güney Afrika burjuvazisinin o "kale gibi" devletine de işlemeye başladı. Değişik yöre ve düzeylerdeki savcılardan, hakimlerden farklı, çelişik sesler yükseliyor. Halkla günlük savaş içinde karşı karşıya olan "güvenlik" güçleri arasında, henüz cılız olmakla beraber çatlak sesler belirdi. İzlenen taktikler üzerine farklı görüşler, hatta suçlamalar duyulabiliyor. Öte yandan çeşitli devlet kurumları, hükümetin siyasetine ters düşen öneriler yapıp, uygulayabiliyorlar. Üniversite yö-

netimleri ise çatlağın en derin görülebildiği bir alandır.

Ekonomik durum

Güney Afrika burjuvazisinin "kale gibi" devletinin yara almasıyla, egemen sınıf içindeki çatlaklar ve uluslararası finans kapitalden yükselen seslerle, Güney Afrika'nın "kale gibi" ekonomisinin ciddi sarsıntılar içine yuvarlanması arasında karşılıklı bağlar vardır.

Güney Afrika parası rand, 1980'de 1.29 dolar ediyordu. 1984'e kadar, yavaş yavaş 80 cente düştü. 1985 ortalarında 53 cent, son iki üç ay içinde 35 cent, son günlerde ise 10 cent oldu. (*The Guardian*, 12.9.1985)

Güney Afrika'nın dış borçları 17.2 milyar dolar. Üstelik bunun önemli bir kısmı kısa ve orta erimli borçlar. Gerçekte, herşey eskisi gibi yürüse, herkesin belirttiği gibi bu borçları ödemek Güney Afrika için hiçbir şey değildi. Ama herşey eskisi gibi yürümeyince bu borçlar büyük bir sorun oldu.

Güney Afrika, dünyada kârlılığın en yüksek olduğu ülkelerdendi. Devrimci savaşımın ürkütücü boyutlar alması nedeniyle son sıralarda kârlar da düşünce, sermaye ülkeden kaçmaya başladı. Çeşitli holdingler Güney Afrika şubelerindeki sermaye miktarını azalttılar, kimisi orada dükkan kapattılar. Bununla bağlı olarak bankalar da çekilmeye ve borç verirken düşünmeye başladılar.

Birçok şey üstüste binince, Güney Afrika'nın o güçlü ekonomisi iyice sıkışmaya başladı. Eylül başında hükümet hisse senedi ve döviz borsasını 6 gün kapattı. Bu arada Merkez Bankası başkanı ABD'ye ve Avrupa'ya geziler yaptı ve borç ya da borçları ertelemenin yollarını aramaya çalıştı. Ama bir Hollanda bankasının deyimiyle, geleneksel olarak borç ödeme diye bir sorunu olmayan "Güney Afrika, birden bire kendini Güney Amerika konumunda buluverdi." (*Newsweek*, 9.9.1985, s.19) Bankalar, güçlü ekonomisine güvenerek Güney Afrika'ya "anlayış" gösterirlerse, öteki borçlu ülkelere kötü örnek olacağı gerekçesiyle, birşey yapmaya pek yanaşmadılar, ya da öyle göründüler.

Bunun üzerine Güney Afrika tek taraflı moratoryum ilan etti. Bunun, tarihte ilk kez olarak, alacaklı ülkelere danışılmadan alınmış bir karar olduğu söyleniyor. Karara göre, Güney Afrika

borç taksitlerini, ocak ayı sonrasında ayarlanana dek ayrı bir banka hesabında tutacak. (*Time*, 16.9.1985, s.7)

Güney Afrika ekonomisi, bir batağın içine giderek daha çok batıyor. Botha, uluslararası finans kapitaline, bu bataktan çıkabilecek güçleri olduğunu, ancak onlar kendilerine, güçleri yokmuş kuşkusuyla davranırlarsa, sermayelerini çekersenlerse vb. kendi elleriyle sorun yaratacaklarını anlatmaya çalışıyor. Ama buna karşılık, uluslararası alanda ve Güney Afrika'da giderek genişleyen bir burjuva kesim, ekonomik sorunların çözümünün de siyasal önlemlerden geçtiğini ileri sürüyor.

Newsweek, *Time* gibi dergiler "ırkçılık artık kâr getirmiyor" diye açıkça yazıyorlar. "Batılıların, mali çıkarlarını, demokratik değerlerini ve ülkeye ilişkin stratejik hesaplarını korumak için yeni yaklaşımlara gereksinimi vardır" diyorlar. (*Newsweek*, 16.9.1985, s.10) İrkçilik kârlı bir yatırım ortamı sağlarken, "demokratik değerler" hiç ortada yoktu. Şimdiki onlar da ortaya çıktı! Çünkü onları savunarak kârlarını korumaya çalışıyorlar!

Öte yandan Güney Afrika finans kapitalinin önde gelen gurupları da artık ekonomik sorunlara ekonomik çözüm diye bir kavramın kalmadığını söylüyorlar. Güney Afrika'nın *Business Week* dergisi şöyle yazmış: "Acı gerçek odur ki, durumu değiştirmek için alabileceğimiz ekonomik ya da siyasal-olmayan önlemler yoktur." (*Time*, 9.9.1985, s.29) Büyük bir tekelin yöneticisi ise yeni siyasal bir reçete olmaksızın alınacak ekonomik önlemlerin tek başına hiçbir işe yaramayacağını söylemiş. (*Newsweek*, 9.9.1985, s.19)

ABD'nin tepkileri

Güney Afrika'daki ırkçı rejimin ırkçılığını çeşitli kapitalist ülkeler "hatırladılar" ve çeşitli tepkiler gösterdiler, gösteriyorlar. Ancak ABD'nin tepki öyküsü bir başkadır.

Bilindiği gibi, Reagan'ın karşı olmasına rağmen bir müeyyide paketi eylül ayında toplanacak Kongre'nin onayını bekliyordu. Onayını bekliyordu çünkü Cumhuriyetçi'lerin de bir kısmı paketten yana saf tutmuştu. Bunun da nedeni, kendisinin ırkçılığa ilişkin sorunları olan ABD'de, kamuoyunun Güney Afrika konusuyla yakından ilgilenmesi ve kamuoyunda ırkçılığa karşı şiddetli rüzgarların esmesiydi.

Bu arada Reagan, ABD kamuoyunu etkiler düşüncesiyle Falwell adlı ünlü bir ABD'li papazı Güney Afrika'ya gönderdi. Falwell gitti, geldi, öyle sözler etti ki kamuoyunda tam tersi etki yaptı. Papaz Tutu'ya "uyduruk" diyerek Falwell bir de gaf yapınca, ABD bu gafı düzeltmek için Tutu'yla ilgili resmi övgülerde bulunmak zorunda kaldı. Şu sıralarda bu hiç de işine gelmezdi, zira ABD'nin övgüsünü almak bugün Güney Afrika'da geçer akçe değildir. Oysa Tutu siyahların lideri diye Mandela'ya tercih edilen ama yeterince güçlü olmadığı için öne sürülemeyen bir kimsedir. ABD onu överek daha da güçten düşmesine katkı yaptı.

Derken Reagan televizyona çıktı ve otellere lokantalara siyahların girmesini yasaklayan türden bir ırk ayırımının artık Güney Afrika'da kalmadığını söyledi. Bu Falwell'inkinden de daha büyük gafı zira ABD'de herkes bunun böyle olmadığını biliyordu. Reagan'ın yardımcıları da bunu düzeltmek için çabaladılar. Aynı konuşmada Reagan, ABD Kongresi'ni Güney Afrika'ya müeyyide dayatmakla suçladı.

Ama bu arada, 284 ABD şirketinden 13'ü Güney Afrika'dan çekilmiş, birçoğu sermaye indirimi yapmış, birçoğu da yeni yatırımlardan vazgeçmişti. ABD'de satışı müeyyidelerin parçası olarak tartışılan Güney Afrika altını Krugerand'ın satışları zaten %50 düşmüştü. Kârlılık güdüsü, devrim "tehlikesiyle" karşı

karşıya kalmış ülkeden kaçmayı vb. zaten gündeme getirmişti.

Reagan, eskiden Botha'nın "reformist" olduğunu ileri sürerken, ABD yönetimi artık Güney Afrika'ya ilişkin "sert" demeçler vermeye başladı. Charles Redman devlet adına resmi bir demeçte, yasaklarla, baskılarla siyasal çalışmayı önlemenin nefret edilecek uygulamalar olduğunu söyledi. (Biz Türkiye'de devrimci savaşımı yükseltelim, bakın görün ABD Türkiye'deki yasaklara, baskılara karşı da nasıl konuşacak!)

Reagan, eski tutumunu sürdürmezdi. Hem Güney Afrika'da, hem sermaye dünyasında, hem ABD kamuoyunda hava dönmüştü. Bir yolunu bulup, manevra yaparak farklı bir tutuma geçmesi gerekiyordu. Yoksa, Kongre'nin onaylayacağı paketi, o veto ederse, bundan sonra kongre yeniden onaylarsa, "insiyatif" elinden kaçacak ve yasama yılı kötü başlayacaktı. Ayrıca, Kongre'nin onayladığı şeyler yasa gücü taşıyordu oysa Reagan bir yürütme genelgesi çıkarırsa, bunun yasa gücü yoktu. Böylece Reagan bir yürütme genelgesi çıkarma yolunu tuttu.

Bu genelgede, Kongre'nin gündemindeki pakette olan hemen herşey, bir de ek bazı şeyler var: Güney Afrika'ya verilen bursların 8 milyon dolar, insan hakları için çabalara verilen yardımın 1,5 milyon dolar arttırılması. Amerikalılar, Güney Afrika hükümetine, konut, eğitim ve sağlık dışındaki alanlar için borç vermeyecekler. Güney Afrika'ya nükleer teknoloji ve malzeme ihraç edilmeyecek. İrkçi siyasetin parçası olan kurumlara bilgisayar satılmayacak. ABD şirketleri Güney Afrika'da siyah ve beyaz işçilere eşit davranmazlarsa, teşviklerden vb. yoksun bırakılacaklar. Krugerand ithalatını yasaklamaya doğru bir adım olarak GATT ile görüşülecek ve belki Krugerand yerine ABD altınları basılacak. Güney Afrika'daki durumu sürekli izleyen bir danışma komitesi kurulacak. Güney Afrika'da üretilmiş silahlar ABD'ye ithal edilemeyecek.

Marks'ın dediği gibi kapitalizm altında her yasal önlemler, dönüp dolaşıp yine kapitalizme yaratmanın bir yolu bulunur. Bu müeyyideler de öyle. Belki Güney Afrika'ya bir açıdan "müeyyide" oluyor ama onu da, kapitalizmi yaşatabilmek için gerekli siyasal değişiklikleri yapmaya zorluyor. Aynı zamanda, bu müeyyideler aşılmaz engeller değildir. Örneğin, Güney Afrika sosyal harcamaları silahlanmaya akıtıp, krediyi sosyal harcamalar içinde alabilir. Öte yandan bu müeyyideler ABD için, uzun süredir özlediği korumacılığa, hem de olay çıkarmadan, sinsice geçiş anlamına geliyor. Daha da sayılabilir. Uzun sözün kısası, ortada kapitalizme bir müeyyide yoktur!

Reagan bu manevrayı yapınca, müeyyideler paketinin Kongre'de oylanması engellendi. Böylece yasa gücü bile taşımayan ve uydurma bir müeyyideler paketi piyasaya sürülmüş oldu. Şimdi herkesin, ABD'nin ırkçılığa bu kadar "karşı" oluşuna "hayran" kalması bekleniyor!

Botha ve reformları

Reagan bu yürütme genelgesi yayınlandıktan sonra, ABD'nin bir süredir geri çağrılmış olan Güney Afrika büyükelçisini, eline bir mektup vererek, Güney Afrika'ya geri gönderdi. Herhalde mektubun içinde, Botha'ya, ilan edeceğini haber aldığımız reformları artık ilan edebilirsin yazıyordu. Zira Reagan'ın o manevrayı yaparak yürütme genelgesiyle müeyyideleri çıkarmasında dikkate alınan bir etken de, kuşkusuz, Reagan'ın şahsında ABD'nin ne denli etkili olduğunu dünya ve ABD kamuoyuna göstermek, adam müeyyideleri çıkardı, Botha hemen reform yaptı dedirtmekti.

Botha için de bu çok elverişli bir durumdu. Onu "yeterince sert" olmakla suçlayan beyazlara dönüp

Devrim şehitlerinin cenaze töreni büyük bir gösteriye dönüştü. Tabutlar ANC bayraklarına sarıldı. Cenazeye katılan 10 binlerce kişi bir kez daha devrime olan kararlılığını haykırdı.

ABD'nin zoruyla "reform" yaptığını söyleyecekti. Liberallere koz verecek, onlar kanalıyla da siyahlarda ise, bak bu müeyyideler işe yarıyor, Botha'yı bile zorluyor düşüncesi yaratıp, savaş azmini köreltme denemesi yapacaktı. Ancak baştan belirtelim denemesi başarılı olmadı.

Botha, partisinin Orange Free State kongresini açış konuşmasında, "homelands", Türkçesiyle "yerleşim bölgeleri" denen bölgelerde ve o bölgelere ait olup da bölge dışında yaşayan siyahlara Güney Afrika vatandaşlığının verileceğini duyurdu. Böylece ırkçı rejimin, siyahları kabile temelinde 10'a bölüp, işsizlik, sefalet gibi sorunlarıyla birlikte sözde "bağımsız" devletler olacak "yerleşim bölgelerine" tıkıp, bu gerekçeyle de onları Güney Afrika vatandaşlığından çıkarma siyaseti geri yuvarlanmaya başladı.

Botha bu konuşmayı yapmazdan önce, Cumhurbaşkanlığı Danışma Konseyi'nin, siyahların istedikleri yerde yaşamasını, bir yerden bir yere gitmesini vb. engelleyen, bütün bunları vizeye bağlayan özel paso sisteminin de kaldırılmasını önerdiği söylentileri dolaşıyordu. Botha konuşmasında herkese, ırk ayrımı gözetmeden aynı kimlik kartı çıkarılacağını söyleyerek, bu söylentileri doğrulamış oldu. Botha, daha ciddi değişiklikler gündeme gelecek olursa, beyazlar arasında referandum yapılacağını sözlerine eklemeyi de unutmadı. (Paso yasaları ve yerleşim bölgeleri hakkında bilgi için konuyla ilgili kutuya bakınız.)

Botha'nın ilan ettiği bu reformlar hem çok önemlidir, hem de çok önemsizdir. Önemlidir çünkü ırkçı rejim, siyah yığınların kahraman savaşını sonucunda, tükürdüğünü düpedüz yalamaktadır. Daha bundan 7 yıl önce, 1978'de, siyahlara Güney Afrika vatandaşlığını kısıtlayan yeni bir yasa çıkarılırken, aynı bugünkü iktidar partisinin bir bakanı şöyle diyordu:

"Siyasetimiz, siyah halkı ilgilendiren yönleriyle mantıksal sonuçlarına götürülürse, Güney Afrika vatandaşlığı taşıyan tek bir siyah insan kalmayacaktır." (Barbara Rogers, *Divide and Rule*, İngilizce basım, İDAF, 1980)

Aradan çok değil, 7 yıl geçti. Daha tükürdükleri kurumadan yalamak zorunda kaldılar. Botha'nın son reformları önemlidir çünkü ırkçı rejimin yüzüzlü-

ğünü, reformun nedeninin yığınların savaşımından başka hiçbir şey olmadığını çok güzel sergiliyor.

Öte yandan, Botha'nın reformları önemsizdir çünkü bugün alev alev yanan koca Güney Afrika'nın üzerine dökülmüş bir bardak sudan öteye bir anlam taşımıyor.

Yıllardır işletilen ırkçılık, baskı ve yasak çarkları altında yığınlarda ırkçılığa

karşı öylesine bir öfke birikmiştir ki, onlar artık *en hafifinden* tümüyle ırkçılığı istemiyorlar. Devrimci önderlikte bir yanlışlık olmazsa, devrim bu yanlışlarla boğulmazsa, gerçekte yığınlar, ırkçılığı onların başına musallat eden kapitalizmi de istemiyorlar.

Ama ne olursa olsun, Botha'nın reformları, bugün siyah yığınların *en hafif* isteklerine bile yanıt getirmiyor.

Böyle olunca, bu reformlar onların savaşımına sus payı etkisi yapabileceğinden uzaktır. Tam tersine, reformların devrimci savaşımın ürünü olduğunu yığınların kafasında daha da çok açıcı, onlara kendi güçlerini anlatıcı nitelik taşımaktadır.

Bu, reformlara gösterilen tepkiden de anlaşılmalıdır. Reformlara siyah yığınların yanıtı olarak Langa'da, Soweto'da,

Yerleşim bölgeleri paso yasaları nedir?

İkinci Dünya Savaşı'na dek Güney Afrika Britanya'nın sömürgesiydi. Değişik bir biçimde paso yasaları daha o zamandan vardı. Bu yasalar ülkede yer değiştirmeyi denetim altında tutuyordu.

Güney Afrika sömürgeyken eskiden oraya yerleşmiş Hollanda asıllı Afrikanerler ve Britanya asıllı Anglo-saksonlardan oluşan bir beyaz burjuvazi geliyordu. Ülke bağımsız olunca bu sınıf daha hızlı gelişip, kârları daha çok ülke dışına akıtan sömürgecilik sırasında kaybolan zamanı en hızlı biçimde telafi etmek için, "olağanüstü kestirme" bir yol arayışına girdi. Köleciliğe benzer biçimler altında, kapitalizmi hızla geliştirecek "apartheid" en uygun yol olarak bulundu ve zaten varolan bazı ırkçı uygulamalardan da yararlanılarak, ırkçılık "mükemmel" bir mekanizmaya dönüştürüldü.

Bunun "öncüsü" ve mimarı Botha'nın partisidir. Sömürge yıllarında Britanya ile Afrikanerler arasındaki rekabet Britanya ile beyaz burjuvazinin Anglosakson kesimleri arasındaki rekabetten doğal olarak daha şiddetliydi. Bağımsızlıktan sonra da en hırsla işe dalanlar Afrikanerler oldular. Botha'nın partisi Ulusal Parti daha çok Afrikaner burjuvaların partisidir. Bu parti 1948'de iktidara geldi ve ırkçı mekanizmayı kurmaya başladı.

Ulusal Parti 1952'de eski paso yasalarını revize ederek, 16 yaşını geçen her siyahın bir paso taşımasını

zorunlu kıldı. Siyahlar, beyazların oturdukları kentlerde ve çevresinde özel vize almadan 72 saatten fazla duramazlardı. Vize verilmesi için, ya siyahın o bölgede doğmuş olması, ya da o bölgede göçmen işçi olarak çalışıyor olması gerekirdi. Göçmen işçiye ailesiyle birlikte yaşayamazdı. Her durumda bu pasoyu yanında taşımak ve sorulduğunda vizesini göstermek zorundaydı. Bu yasalar yüzünden her yıl, 200-300 bin siyah tutuklandı.

Paso yasaları, siyahları, ekonomik gelişmenin ürünlerini toplayacak olan beyaz yerleşim merkezlerinden uzak tutuyordu. Aynı madalyonun öteki yüzünü oluşturan "yerleşim bölgeleri" uygulaması da siyahları, tüm sorunlarıyla birlikte ayrı yerleşim bölgelerine tıkiyordu. Onları kendi ülkelerinde göçmen işçi durumuna sokuyordu.

Siyahlar 10 kabile temelinde bölünmüş, ülke topraklarının %13'ünü oluşturan ve en ücra, verimsiz topraklardan oluşan 10 yerleşim bölgesi planlanmıştı. Plana göre zamanla bu bölgeler "ayrı devlet" olacaklar ve kendi kendilerini(!) yöneteceklerdi. Böyle olunca da burada yaşayanlar, zaten hiçbir hayrını görmedikleri Güney Afrika vatandaşlığını hepten kaybedeceklerdi.

Aynı yıllarda çıkarılan daha birçok yasayla birlikte bunlar, bir sistem oluşturuyordu. 1950'de çıkarılan Komünizmin Ezilmesi Yasası siyahlara devlet terörü uygulama yasasıydı.

Siyah işçilerin sendiklaşmasını, grev yapmasını vb. yasaklayan ve 1953'de çıkarılmış olan Yerli İş Yasası da bir başka yoldan aşırı sömürüyü garantileme yasasıydı. Daha da örnekler verilebilir.

Böylece, siyahlar ayrı yerleşim merkezlerinde oturacaklar, kendi ülkeleri olan Güney Afrika'ya göçmen işçi olarak gidecekler, ailelerini götürmedikleri için toplu barakalarda yatacaklar, hiçbir hakları olmadığı için kışla disiplini altında karın tokluğuna çalışacaklar, aşırı sömürüyle posaları çıkınca yerleşim bölgelerine geri postalanacaklar ve orada hapis tutulan yedekler ordusundan yeni işgücü yeniden posa edilmek üzere çekilecekti!

Plan buydu ve büyük ölçüde uygulamaya kondu. Ancak yerleşim bölgelerinden 10 yerine, henüz 4 "bağımsız(?) devlet(?)" türetilbilmişti. İşte Botha bu 4 bölgede yaşayan 5 milyon ve bu bölgelere kayıtlı olarak başka yerlerde çalışan 5 milyon, yani 10 milyon siyah için Güney Afrika vatandaşlığını iadesinden söz etti.

Ya öteki 15 milyon siyah? Onlar Güney Afrika vatandaşıdır ama hiçbir vatandaşlık hakkına sahip olmadıkları için bunun bir anlamı yoktur. Kavgı odağı yalnızca paso yasaları ya da yerleşim bölgeleri değil, baştan sona hepsini içerir biçimde vatandaşlık haklarıdır. Dolayısıyla Botha'nın "reformları"nın da, ırkçı rejimin tükürdüğünü yalamasını göstermekten başka hiçbir anlamı yoktur!

Guguletu'da, Pretoria'da çatışmalar çıktı. Bir 15 yaşında genç, bir de 4 yaşında çocuk şehit oldu, 900 kişi tutuklandı. Çeşitli burjuva ve liberal huylu küçük burjuva kesimler ise, reformları, alkışlıyor görünmekle birlikte, sonuçta geç ve yetersiz buldular. Botha bu reformlarla kendi sınıfdaşlarını ve kuyrukçularını bile memnun edemedi, nerede kaldı siyah yığınları memnun etmek!

ANC

Baskı da, reform da fayda etmeyince şimdi uluslararası burjuvazinin tek umudu, devrimin kendi kendisini yenmesindedir. Bütün gözler, bütün antenler ANC'ye, Nelson Mandela'ya dönmüştür. Dört bir yandan kurtlar ve kuzu postuna bürünmüş kurtlar, devrimin liderliğini oraya buraya itip yolundan çıkarmak için uğraşılıyor. Dört bir yandan, bin çeşit yöntem uygulanıyor.

Devrimci liderlere, belki ne oldum delisi olurlar diye burjuva saygıdeğerlik

Birleşik Demokratik Cephe'nin düzenlediği bir protesto gösterisi.

Newsweek'in ANC başkanı Tambo ile röportajından

Newsweek muhabirlerinden Tony Clifton'un geçtiğimiz haftalarda Tambo ile yaptığı ve Newsweek'in 16.9.1985 tarihli sayısında yayınlanan röportajın hemen hemen tümünü veriyoruz:

Soru: Bugün Güney Afrika'daki kriz ANC için ne derece önem taşıyor?

Yanıt: Irkçı sisteme karşı direnişin bundan önce hiç görmediğimiz kadar yükselmiş düzeyini temsil ediyor. Irkçılığa son verme ve onun yerine yeni bir Güney Afrika kurma hedefimiz doğrultusunda büyük bir ileri atılmıştır.

Soru: Şu sıralarda gösteri yapanları çoğu çok gençtir, hatta okul çocuklarıdır. Onların ne yaptıklarını kontrol edebiliyor musunuz?

Yanıt: Bu mesafeden olayları saati saatine, günü gününe kontrol edemeyiz. Ama biz halka, genel olarak, ülkeyi yönetilemez ve ırkçılığı işleyemez duruma sokma çağrısı yaptık, bugün olanlar bu çağrıya yanıtıdır. ... Çocuklarımıza, yaptıklarınız çok tehlikelidir diyemeyiz. Onları harekete geçiren sisteme duydukları nefrettir.

Soru: Sizce Botha hükümeti ekonomik ve siyasal baskı karşısında teslim mi olacak, yoksa son bir kanlı gövde gösterisine dek, sonuna dek savaşacak mı?

Yanıt: Bir kan gölünden kaçınılabileceğini hiçbir zaman düşünmedim. (Bu kan gölü) korkarım geliyor da değil, hali hazırda burada. Savaşacağız ve bir kan gölü bekleyeceğiz. ...

Soru: Güney Afrika işadamları bile ırkçılığın değişmesini istiyorlar. Oysa sizin Özgürlük Bildirge'niz (ANC programı) "yeraltı zenginlikleri... bankalar ve teknelci endüstri halkın mülkiyetine geçirilecek" diyor. Bu işadamları için ne kalacak?

Yanıt: Güney Afrika aslında çok zengindir ama bu zenginliğe çok az kişi sahiptir. Üç ana şirket, Barlous Rand, Anglo American ve Sanlam zenginliğin belki de dörtte üçünü kontrol eder. Siyahların neredeyse hiçbir şeyi yoktur ama beyazların da çoğu dışlanmış. Zenginliğin dağılımı oldukça adaletsizdir ve bu tekelci gidecekler. Ama o düzeyin altında, özel teşebbüse bol alan kalacak.

Soru: Haziranda Zambia'da yaptığınız konferansta silahlı savaşımı beyazların bölgelerine doğru yaygınlaştırma kararları vardı ve geçen ay da "birçok beyaz yaşamını yitirecek" dediniz. Bu, polis ya da ordu yerine beyaz-sivil hedeflere yöneleceğiniz anlamına mı geliyor?

Yanıt: Biz okul çocuklarını öldürmeyeceğiz. Bu onların ahlakıdır. Onlar taş atan çocukları öldürüyorlar. Geçmişte polis ve asker aygıtlarına karşı saldırı düzenlerken sivillerin ölüp ölmeyeceğini dikkate alırdık. Şimdiden sonra, sivillerin ölüp ölmeyeceği dikkate alınmayacak. Bunu geçmişte geride tutmamız bizim halkımızın yaşamını kurtarma yönünde hiçbir şey sağlamadı.

Soru: Başarılı sabotaj eylemleri gerçekleştirmiş bir askeri kanadınız var, ama savaşım askeri bir savaşım mı, yoksa daha çok siyasal ve ekonomik mi?

Yanıt: Her iki yönden de vazgeçilemez. Askeri savaşım siyasal savaşımın bir uzantısıdır. Askeri amacımız ekonomiyi zarar vermek ve insanları yarına güvensizliğe itmektir. Güney Afrika ordusu yenilemezmiş gibi görünebilir ama son bir yıl içinde onun neredeyse aciz kaldığını herkes gördü. Savaşımı durdurmayı başaramadı.

Soru: Silahlarınızı nereden alıyorsunuz?

Yanıt: Sosyalist ülkelerden, özellikle de Sovyetler Birliği'nden, Afrika Devletler Örgütü'nden ve tekil Afrika ülkelerinden. Batı bize hiç vermiyor ama verseler alırdık. Batı'nın desteğini gösteren bir jest olarak Batıdan silah almayı isterdik.

Soru: Batılı kritikleriniz diyecekler ki, Ruslara öyle minnet altına giriyorsunuz ki sonunda kazanırsanız madenleriniz ve üsleriniz üstünde hak iddia edecekler.

Yanıt: Düşmanlarınıza karşı savaşta size yardım edenlere tabii ki müteşekkir olunur. İsveç ve Hollanda gibi ülkelere nasıl müteşekkirsek, Sovyetler Birliği'ne de müteşekkiriz; ama ileride kiminle ticaret yapacağımızı bu müteşekkirlik belirlemeyecek. Maden-

lerimiz yalnızca bizim olacak ve onları en iyi alıcılara satacağız. Ama en kara günümüzde bize yardım edenleri unutmayacağız. Şimdi bize karşı olanlara gelince, herhalde onlara ayrıcalıklı muamele göstermemizi beklemesiniz.

Soru: Güney Afrika hükümeti sizce Nelson Mandela'yı bırakacak mı?

Yanıt: Bırakmak zorunda kalacaklarına inanıyorum ama ne zaman, onu bilmem. Onu bırakmanın kendi çıkarlarına olduğunu görmeleri için yeterli baskı yapmamız gerek. Onun bırakılmasını sağlamada Britanya ve Amerika'nın çok önemli olabileceğini düşünüyorum ama onlar kaldıraçlarını kullanmıyorlar, belki kendi çıkarlarına olmadığını sanıyorlar.

Soru: Çoğunluk yönetimine adım adım geçiş için görüşmeler yapmaya zaman var mıdır?

Yanıt: Şimdi özgür olmanın gerisinde birşey istersek sanırım bu pek normal olmaz. Kimse, sancıya, katlanmak zorunda kaldığından bir an daha uzun katlanmak istemez. Çoğunluk yönetimine adım adım geçiş diye bir sorun yoktur. Geçiş adım adım yapmak suçu sürdürmek demektir. Bizim görmek istediğimiz görüşmeler, çoğunluk yönetimine hemen geçişin mekanizmalarına ilişkin görüşmelerdir ve yalnızca bunlardır.

Soru: O ne zaman gelecek? Aylar, yıllar, on yıllar...?

Yanıt: Bu yalnızca bir tahmin olacak. Kesinlikle on yıllar olmayacak, hatta tek bir on yıl olduğundan bile emin değilim. Biz on yıldan azını hedef alıyoruz.

Soru: Sizce Amerikan hükümeti değişikliğin hemen el altında olduğuna inanıyor mu?

Yanıt: Sanıyorum ki yönetim, yapıcı ilişkilerin başarısızlığına uğradığını kabul etmeyi güç buluyor. İnanıyoruz ki, ne olup bittiğini anlamada Amerikan halkı hükümetlerden çok daha ileridedir ve yönetimin, Amerikan halkının demokratik iradesini iyice anlayıp, ırkçı rejimle bağlaşıklığını koparmasını umuyoruz.

Soru: Güney Afrika'ya karşı müeyyideleri destekliyor musunuz? Karşıtlarınız, siyahlar bundan ilk zarar görenler olacaktır, diyorlar.

Yanıt: Eğer halkımız ırkçılığa son vermek uğruna ölmeye ve hapse düşmeye hazırsa, gerçekten sanıyor musunuz ki, rejimin canını yaktığını bildikleri müeyyidelerin kendileri için biraz daha fazla açlığa neden olmasından ve şimdiki uyuz işlerinden bazılarını kaybettirmesinden kaygı duyar?

enjekte etmeye çalışıyorlar. Dünyanın en büyük emperyalist devletleri ANC'ye, Mandela'ya büyük ama 23 yıl gecikmiş bir "saygı ve sevgi"(!) gösteriyorlar, "popülerite" sağlıyorlar. Bir yandan buna mecburlar ama öte yandan bu bir tuzağın parçasıdır. Bu süreç içinde, röportajlar yapıp, söylenenler arasında bir-iki cümleyi çekip işlerine gelen yorumla veriyorlar. Devrimcileri ya çarpık yansıtıyorlar, ya da yanlış savurmaya çalışıyorlar. Bu arada aynı zamanda kendi aralarında açıkça tartışıyorlar: Bunları nasıl bölebiliriz, nasıl bir birlerine düşürebiliriz, bunların başlarını nasıl yiyebiliriz?

İşadamlarının ANC ile görüşmesi, bu dediklerimize örnek oluşturacak bir biçimde verildi. Büyük holdingci Gavin Relly, görüşmeden sonra, ANC liderlerinin "sanılabileceği kadar çok antagonist olmadıklarını", "yeni görüşmeler yararlı sonuçlar verebileceğini" söyledi. Bu ANC ihanet mi ediyor kuşkusuz yaratacak bir havada yansıtıldı. Oysa ANC'nin bütün söylediği, başa gelirse herşeye hemen el koymayacağıdır. Bunda ne var ki? Bolşevikler herşeye hemen el mi koydular? Ayrıca, ANC'nin bazı işverenlere bunu söylemesi, ANC başka temel yanlışlar yapmadığı sürece, akıllı bir taktik de sayılabilir.

Öte yandan, dünya oportünistleri, işçileri Güney Afrika devrimiyle eylemli, gerçek bir militan dayanışmaya çağırabileceklerine, kendi devletlerinden müeyyide dileniyorlar. Aynen AET, ABD, Güney Afrika işadamları gibi, "Mandela'ya özgürlük", "ANC'ye özgürlük" diye bağırışmaya başladılar. Türkiye'den iç yüzünü, yanlışlığını iyi bildiğimiz bu dar belgiler, Lenin'in sözlerini kulaklarımızda çınlatıyor: İşçi sınıfının ana sorunu legal partiye kavuşmak değil iktidara gelmektir! Güney Afrika'nın yiğit devrimcilerinin de sorunu aynıdır. İktidar!

Nitekim Mandela, bundan aylarca önce Botha'nın "özgürlük" ikramını yiğitçe reddederken, "benim özgürlüğüm halkının özgürlüğünden ayrılmaz" diyerek asıl halkın davasını öne çıkarmıştı. Ayrıca Mandela liberal partinin uzattığı "dostluk" elini de bir güzel geri çevirip, "bundan sonra bizle görüşebilecekleri tek şey iktidarı siyah çoğunluğa nasıl devredecekleridir" demişti.

Ne yazık ki 23 yıldır ırkçı rejimin zindanlarında fiziksel olarak ve yalnızca fiziksel olarak çürütülen Mandela hastalandı. Prostatında büyüme, böbrek ve karaciğerinde sist çıktı. "Bu yüzden", ırkçı rejim 23 yıldır ilk kez, Mandela'nın karısı Winnie ve iki kızını birlikte görebilmesine "izin" vermek zorunda kaldı. 23 yıldır ilk kez aile biraraya geldi. Hemen ardından Winnie bir açıklama yaparak "Mandela dimdiktir" dedi. Bunun hemen arkasından da bazı gazeteciler onunla röportaj yapmak istedikleri için Winnie Soweto'daki evinde ev hapsine alındı!

Bu arada reformların ilanından sonra, UDF'nin bir yöneticisi yine yeraltından başını çıkarıp, kaçamak bir demeç verdi. Demecinde şöyle dedi: "Halkımızın... Güney Afrika'nın tam vatandaşlığına hakkı pazarlık konusu değildir ve Efendi'nin Sofrası'ndan bir lütuf olarak da görülemez." (Newsweek, 23.9.1985, s.26)

Bugün dünya burjuvazisinin de, dünya oportünizminin de, dünya işçi sınıfının da kalbi gerçekten Güney Afrika'da çarpıyor. Burjuvazi ve oportünizme kalp krizi geçirecek, işçi sınıfına devrimci coşkudan kaynaklanan türden bir çarpıntı yaşatacak olan da, tersini yaşatacak olan da Güney Afrika komünistlerinin, devrimcilerinin tutumudur. Güney Afrika devrimini kendisinden başkası yenemez. Onların, kendilerine çevrilmiş bütün kem gözleri oyup kör etmeleri umudu ve dileğiyle, haykırıyoruz:

Yaşasın proleterya enternasyonalizmi!
Yaşasın dünyayı daha olmadan sarsan Güney Afrika devrimi!

Dün Nikaragua — Bugün Güney Afrika — Yarın Türkiye!